

H

HA, amb *h* aspirada, interjecció que, emesa repetidament, imita el so del qui llança riallades estrepitoses. □ 1.ª doc.: usada des de sempre [DT_o. 1670; Lab. 1839 etc.].

També s'usa *he-be* (aspirat) però aquest només expressa un riure moderat i sovint burleta. Si bé amb matís ben diferent, també s'hi relaciona *hem*, que expressa el dubte o malfiança.

Hàbil, V. *haber* *Habilidadós*, castellanisme intolerable (i innecessari: en català s'han usat sempre, amb aquest valor i matís, *traçut*, *home d'habilitats*, *destre en ---* etc.; tampoc no és aconsellable el calc *habilitós* que algú va assajar) *Habilior*, V. *virior* (del qual pot ser dissimilació, facilitada per la influència d'*habilitat*) *Habilitació*, *habilitador*, *habilitar*, *habilitat*, *hàbit*, *habitable*, *habitació*, *habitacle*, *habitador*, *habitança*, *habitant*, *habitar*, *hàbitat*, *habitatge*, *habitual*, *habituat*, *habitud*, *hàbitus*, V. *haber* *Hac*, V. *lletra*

HACA, 'cavallet vigorós i lleuger, però no galopador', abreujament d'*HACANEA*, que ve de l'angl. mj. *hackney* (avui *hackney*), tret del nom del poble de Hackney, al Nord de Londres, on hi havia famosos pasturatges, i el principal mercat de cavalls de la zona de Londres. □ 1.ª doc.: *baca*, 1428; *bacanea* i *canea*, mj. S. xv.

En el nostre segle xv es troba ja *baca* i *bacanea*. Aquest sol figurar com el nom d'un cavall de gran parerència, de colors estimats i segurament més o menys luxós. Així repetidament en JoMartorell: «Lo comte ermità féu molt bé abillar a son fill, e a tots los qui ab ell anaven, de joies e robes e bones cavalcadures de cavalls e *aquanees*; e, pres son comiat així del pare com de la mare, no partí d'allí fins que sabé que lo Rei volia partir» (NCl. I, 109.19); «recitaré a la senyoria vostra ab quina magnificència vingueren davant lo Rey --- primer quatre patges de poca edat, ab gipons tots de argenteria --- Aprés venien los quatre cavallers, a cavall, ab sengles *aquanees* totes blanques, ab guarniments de vellut morat e brodat de ---» (Ag. I,

194); «quatre cavalls molt bells e deu *bacanees* molt belles ---», *Curial* (ed. Rubió I, 24); «yo, quant havia, / —puys ric, potent / me viu, d'argent / —armes, vexella, / --- / tot exagüí / e cambihi, / segurament; / cortesament / prenguí comjat, / ben cavalcat / a cinc *canehes*, / ab més liurehes / a la francesa, / tots gent cortesa, / per mes jornades / ---», JRoig (*Spill*, 1845). En aquell temps, doncs, ja corria una variant amb afèresi, *una canea* (< un' *bacanea*), segurament més aviat vulgar, però que JRoig es veu ací obligat a usar per l'estrenyor del vers.

Ja abans se n'havia desenrotllat una altra, tant o més vulgar, per mutilació del mot —que el poble devia trobar pompós i rebuscat, per la seva mateixa longitud, i per la terminació, d'aires afrancesats—, mutilació escurçadora que alhora li llevava els aires estrangers. El poble n'havia fet, simplement, *baca*. També aquest circula ja en el S. xv, i fins es dona el cas que la trobem, en els materials disponibles, documentada des d'uns quants anys abans. Car ja figura, grafiada *aqua*, en un text català de 1428 (*Bol. de la R. Acad. Esp.* xix, 738).¹

Essent, la forma *baca*, nom més popular, la mateixa força de les coses, devia fer que aquesta variant anés quedant reservada a cavallets més modestos, més a l'abast de tothom, i així és com ha quedat per nom d'un cavall, que devia ser, com l'altre, de raça anglesa (més o menys llunyana): simplement un cavall petit, manejable i vigorós, però de menys aparença, i també menys capaç de galopar o, de fer grans marxés i ràpides: «que anda llano sin quebrantar al que en él calvalga», Alonso de Palencia, «entre los que fablan vulgar --- portante --- que va de ambladura», Nebrija.

En certes comarques nostres —especialment a la plana empordanesa (en recordo un cas allà, de 1913, quan era noi), el litoral del Maresme, les terres baixes valencianes—, jo he viscut encara, des de la meua adolescència, en l'ambient de classe mitjanament benestant, que comprava una *baqueta* per al noieta, per acostumar-lo a tenir agilitat, i a bellugar-se per si sol en